

«BIBLIOTHECA PAEDAGOGICA»

Віталій Хромець

*Марія Монтессорі:
педагогічна концепція*

ДУХ І ЛІТЕРА
Київ
2024

УДК 37.01

X941

Хромець В.

Марія Монтессорі: педагогічна концепція

— Київ: ДУХ І ЛІТЕРА, 2024. — 42 с. («BIBLIOTHECA PAEDAGOGICA», серія «Педагогічні концепції»)

ISBN 978-617-8262-36-5

Науково-публіцистичний нарис доктора філософських наук, директора ГО «Несторівський центр» Віталія Хромця присвячений педагогічній концепції видатної італійської лікарки та педагога Марії Монтессорі. Автор ретельно розглядає засади, на яких ґрунтуються педагогічні ідеї Монтессорі, а також коротко висвітлює її життєвий шлях. Розкриває мету, основні принципи та витончені освітні методи Марії Монтессорі. В. Хромець здійснює аналіз глибинної суті педагогічної стратегії Монтессорі, що стала фундаментом «методу Монтессорі», розкриває секрети її унікальності та специфіки, а також визначає її актуальність для сучасних українських педагогів.

Нарис може зацікавити як практикуючих педагогів, які бажають поглибити свої знання та впровадити ідеї М. Монтессорі в роботі, так і студентів педагогічних закладів вищої освіти, які прагнуть розширити свої знання та дослідити педагогічні концепції нового контексту.

За сприяння мережі приватних освітніх закладів КМДШ ВСЕСВІТ

ISBN 978-617-8262-36-5

© Хромець В., 2024

© ДУХ І ЛІТЕРА, 2024

Передмова

Ви тримаєте в руках книжку з серії «Педагогічні концепції». Задум цієї серії простий: одна книжечка – одна педагогічна концепція видатного класика сучасної педагогіки. Думка про творення такої книжкової серії постала з півторарічного циклу лекцій під такою ж назвою. Протягом кожної з лекцій ми в колі зацікавлених освітян розглядали та обговорювали одну з педагогічних концепцій. Ідея проведення такого лекційного циклу виникла у Андрія Мельника, засновника школи розвитку мислення *Sovo guru*, та Лариси Андрійченко, очільниці *Britannica School*. За час проведення циклу в ньому взяли участь близько 60 осіб, а тисячі осіб потім переглянули відео на каналі *Sovo guru*. Щира подяка Андрію та Ларисі, а також тим, хто активно брав участь у цій роботі та проявляв до неї інтерес. За сприяння у виданні цієї книжки щира подяка мережі приватних освітніх закладів КМДШ ВСЕСВІТ, зокрема особисто її власнику та співзасновнику Володимирі Козленку.

І лекційну частину, і тексти серії не слід розглядати як буквально реконструкцію педагогічної пропозиції того чи іншого педагога-класика. Це, скоріше, спроба віднайти ключові концепти їхньої педагогіки та обдумати перспективи їх застосування в наш час. Тому не варто в цих текстах шукати академічної точності, але слід розглядати їх як нариси, мета яких – викликати інтерес до педагогічної класики та сприяти її популяризації серед освітян-практи-

ків та академічних дослідників. Це також заклик спиратися на потужний потенціал педагогічної класики в сучасній освітній практиці.

Ця книжка про педагогіку Марії Монтессорі – четверта в серії. Перша була присвячена Василю Сухомлинському, друга – Селестену Френе, третя – Антону Макаренку. Крім того, невдовзі вийдуть нариси про педагогічні концепції Яна Амоса Коменського, Жан-Жака Руссо, Йоганна-Готфріда Гердера, Йоганна Генріха Песталоцці, Фрідріха Фребеля, Адольфа Дістервега, Костянтина Ушинського, Георга Кершенштайнера, Рудольфа Штайнера, Джона Дьюї, Януша Корчака, Олександра Сазерленда Нілла, Пауло Фрейре.

Марія Монтессорі – людина, що здійснила глибокий вплив на світову педагогіку. Її педагогічна концепція стала не тільки фундаментом для численних шкіл і дитячих садків, але й невичерпним джерелом педагогічних ідей та технік для вчителів і батьків. У цій книзі ми дослідимо ключові аспекти педагогічної пропозиції Монтессорі, виокремлюючи її авторський підхід до освіти. Пропонуємо разом відкрити світ педагогічних ідей Марії Монтессорі, які досі впливають на сучасну освітню практику і залишаються важливим джерелом натхнення для всіх, хто цікавиться розвитком дитини та формуванням її особистості.

Бажаю цікавого та корисного читання!

Віталій Хромець

Попередні зауваги

Якщо взятися за вивчення інформації про педагогічну концепцію Марії Монтесорі, доступної у відкритих джерелах, то легко помітити, що при введенні запиту «Монтесорі» у пошуковик, зокрема Google, відкривається вражаюча кількість результатів, яка безумовно перевищить ваші очікування. Така неосяжна кількість інформації свідчить про величезний інтерес до педагогічної концепції цього видатного педагога.

Проте спробуймо зрозуміти, з чого складається педагогіка Марії Монтесорі, її фундаментальні принципи і те, на що насамперед слід звернути увагу при вивченні її концепції. Якщо проаналізувати результати пошуку в Google, то можна швидко припустити, що інформації про це там дуже мало або практично немає. Попри значну кількість загальних тверджень про те, що Монтесорі ставила дитину в центр уваги та використовувала шестирічну періодизацію, конкретних деталей для розуміння її концепції замало.

Але що цікаво: якщо проглянути книги Марії Монтесорі, то легко помітити, що вона завжди починає з основних принципів своєї педагогіки. Тому й ми спробуємо звернутися насамперед саме до її педагогічних принципів і до їхніх філософських засад як до фундаментальних складових концепції Монтесорі. Або, іншими словами, розглянемо основи її педагогічної концепції.

Основні та опосередковані виховні фактори

Монтессорі розглядала дві фундаментальні сфери життя, які впливають на дитину в процесі її виховання. Йдеться про різницю між загальними та індивідуальними особливостями кожної конкретної дитини (рис. 2). Особливо цікавий аспект полягає в тому, що ми всі маємо спільну природу – усі ми люди. Тобто як представники одного виду ми маємо спільні характеристики, які з антропологічного погляду нас об'єднують.

Коли ми говоримо про такий фактор, як приналежність до одного виду, ми визнаємо, що маємо спільні для всіх

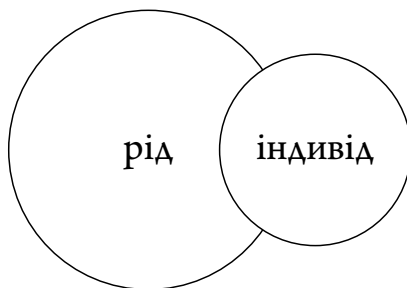

Рис. 2. Виховні фактори

Джерело людського життя

Розуміння Марією Монтессорі факторів, що впливають на людину, коріниться в її уявленні про джерело життя. Вона була переконана, що цим джерелом є саме життя, яке складається з тіла та душі. Монтессорі розглядала тіло як фізіологічний організм, який не розвивається, а просто росте, наче дерево. Вона відзначала, що фізіологічний або фізичний розвиток тіла залежить від закладеного в ньому генетичного механізму.

Душу, або духовний розвиток, Монтессорі вважала «третьім оком». Вона була переконана, що для людини важливо синхронізувати фізіологічний та психологічний розвиток, а також наголошувала на існуванні шестирічних періодів, у межах яких відбувається поетапне зростання психіки. Ці періоди мають пікові моменти.

Монтессорі також підкреслювала взаємозв'язок учителя й учня, в якому вчитель – це частина навчального середовища, а взаємодія відбувається в контексті психофізіологічного розвитку. Її концепція передбачала розвиток індивідуальності та гармонійне зростання як ключові аспекти виховання й навчання (рис. 4).